

Sygn. akt VII U 406/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 kwietnia 2021r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Agnieszka Stachurska

Protokolant: sekretarz sądowy Anna Bańcerowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 1 kwietnia 2021r. w Warszawie

sprawy J. Ż.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o wysokość emerytury

na skutek odwołania J. Ż.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 29 stycznia 2020 roku, znak: (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że do dnia 1 marca 2020r. emerytury J. Ż. nie zmniejsza o kwotę 892,43 zł (osiemset dziewięćdziesiąt dwa złote czterdzieści trzy grosze) z tytułu zasiłku pielęgnacyjnego wypłaconego za okres od 1 listopada 2016r. do 30 września 2019r.

sędzia Agnieszka Stachurska

UZASADNIENIE

J. Ż. w dniu 19 lutego 2020r. złożył odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z dnia 29 stycznia 2020r., znak: (...), zmniejszającej wysokość emerytury.

W uzasadnieniu odwołania ubezpieczony zakwestionował zmniejszenie wysokości świadczenia. Wskazał, że w dniu 22 marca 2006r. udzielił siostrze U. Z. pełnomocnictwa do dokonywania wszelkich czynności mających na celu ustalenie dla niego prawa do zasiłku pielęgnacyjnego oraz wyraził zgodę, aby należność ta była przelewana na podany przez niego numer rachunku bankowego bądź przekazywana w formie gotówkowej do rąk osoby upoważnionej. W dniu 23 marca 2006r. U. Z., posiadająca stosowne upoważnienie, złożyła w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w B. wniosek o ustalenie prawa do zasiłku pielęgnacyjnego. W wyniku rozpoznania wniosku, decyzją z dnia 23 marca 2006r., nr: (...), przyznano ubezpieczonemu, jako osobie legitymującej się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek pielęgnacyjny w kwocie 144 zł miesięcznie, począwszy od dnia 1 marca 2006r. na stałe. Ubezpieczony dodał, że we wrześniu 2016r. otrzymał decyzję ZUS o przyznaniu od 1 listopada 2016r. prawa do dodatku pielęgnacyjnego w kwocie 208,67 zł. Dodatek został przyznany przez Zakład z urzędu, w związku z ukończeniem 75 roku życia. W związku z powzięciem przez ubezpieczonego wątpliwości co do zasadności pobierania dwóch świadczeń, w dniu 24 września 2019r. zwrócił się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w B. z podaniem o zaprzestanie wypłaty zasiłku pielęgnacyjnego wskazując na to, iż dowiedział się, że świadczenie to mu nie przysługuje po ukończeniu

75 roku życia. W dniu 24 października 2019r. otrzymał z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej zawiadomienie o wszczęciu z urzędu postępowania w sprawie uchylecia decyzji nr: (...)z dnia 23 marca 2006r. o przyznaniu zasiłku. Natomiast w dniu 4 lutego 2020r. otrzymał z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. dwa pisma, tj. decyzję z dnia 29 stycznia 2020r., zmniejszającą wysokość emerytury z kwoty 1.868,47 zł do kwoty 900,89 zł, a także pismo, w którym organ rentowy poinformował Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w B., że począwszy od marca 2020r., z jego świadczenia emerytalnego będą dokonywane potrącenia w kwocie 892,43 zł miesięcznie tytułem nadpłaty zasiłku pielęgnacyjnego. W piśmie tym zostało wskazane, że łączna kwota do potrącenia z tytułu nadpłaty zasiłku pielęgnacyjnego wynosi 5.700,62 zł.

Ubezpieczony wskazał, że decyzja z dnia 29 stycznia 2020r. jest dla niego krzywdząca i niesprawiedliwa. Stwierdził, że nie miał świadomości, iż będzie zobowiązany do zwrotu świadczeń, pozostawał w pełnym zaufaniu do organu i przekonaniu, że wypłacane zasiłki są należne. Nie wiedział także o tym, że od chwili nabycia prawa do dodatku pielęgnacyjnego, który został mu przyznany z urzędu, nie przysługuje mu już zasiłek pielęgnacyjny. Dodał, że gdyby miał tego świadomość, od razu wystąpiłby do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z wnioskiem o zaprzestanie wypłaty świadczenia. Tymczasem zrobił to dopiero w dniu 24 września 2019r., ponieważ wtedy uzyskał informację, że zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje świadczeniobiorcy po ukończeniu 75 roku życia. Ubezpieczony nadmienił, że w uzasadnieniu decyzji z dnia 23 marca 2006r. o przyznaniu zasiłku pielęgnacyjnego, brak jest pouczenia o konieczności powiadomienia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w B. o nabyciu prawa do dodatku pielęgnacyjnego, jako o okoliczności powodującej wstrzymanie wypłaty zasiłku pielęgnacyjnego. W pouczeniu tym znalazła się jedynie informacja, że jest zobowiązany do niezwłocznego poinformowania organu o wystąpieniu zmian w liczbie członków rodziny lub innych zmian mających wpływ na prawo do świadczeń rodzinnych, a także, że jest zobowiązany do zwrotu świadczeń pobranych nienależnie. Nadto dodał, że we wniosku, który w jego imieniu złożyła siostra U. Z., podpis widnieje wyłącznie pod oświadczeniem dotyczącym tego, że ubezpieczony nie jest uprawniony do dodatku pielęgnacyjnego, co na dzień złożenia przedmiotowego wniosku o zasiłek pielęgnacyjny było zgodne z prawdą. Z kolei pod pouczeniem, że osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego nie przysługuje zasiłek pielęgnacyjny, brak jest takiego podpisu. Jednocześnie w pouczeniu od decyzji z dnia 23 marca 2006r. brak jest informacji o konieczności powiadomienia organu o nabyciu prawa do dodatku pielęgnacyjnego. Ubezpieczony zaakcentował, że zarówno organ rentowy, który przyznał mu prawo do dodatku pielęgnacyjnego, jak i Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, który przyznał mu zasiłek pielęgnacyjny od dnia 1 marca 2006r. na stałe, nie zwróciły mu na to uwagi. Dodatkowo podniósł, że kwota emerytury po dokonaniu potrąceń, będzie wynosiła 900,89 zł, natomiast z kwoty tej nie będzie w stanie się utrzymać. Wskazał, że jest osobą starszą, schorowaną, po przebytych udarze mózgu. Od ponad 25 lat cierpi na zaawansowaną cukrzycę, z powodu której w znacznym stopniu jest osobą niedowidzącą, ma też problem z poruszaniem się i choruje na nadciśnienie tętnicze. Z powodu stanu zdrowia wymaga stałej opieki, gdyż nie jest w stanie samodzielnie dojeżdżać na wizyty lekarskie. Z emerytury opłaca czynsz najmu mieszkania, zakup żywności niezbędnej dla zapewnienia specjalnej diety cukrzycowej, środków higieny, odzieży oraz reguluje opłaty za media. Po uiszczeniu wszystkich opłat, do dyspozycji pozostaje mu bardzo niewielka kwota, a kwota świadczenia emerytalnego, pozostała po dokonaniu potrącenia z tytułu nadpłaty zasiłku pielęgnacyjnego będzie niższa aniżeli minimum socjalne i nie wystarczy na zapewnienie godziwych warunków bytowych. W konkluzji odwołania, ubezpieczony wniósł zatem o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez przyznanie świadczenia emerytalnego w dotychczasowej wysokości, tj. w kwocie 1.868,47 zł (odwołanie z dnia 19 lutego 2020r., k. 3-6 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. wniósł o oddalenie odwołania na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Uzasadniając swe stanowisko, organ rentowy wskazał, że zaskarżoną decyzją zmniejszył przyznaną ubezpieczonemu emeryturę, stosując art. 139 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. z 2021r. poz. 291 ze zm.). Dalej podał, że decyzją z dnia 24 października 2006r. przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury począwszy od dnia 1 października 2006r. Następnie, w związku z ukończeniem przez J. Ż. 75 roku życia, w dniu 19 września 2016r. Oddział wydał z urzędu decyzję, w której przyznał mu prawo do dodatku pielęgnacyjnego w kwocie 208,67 zł począwszy od dnia 1 listopada 2016r. W związku z przyznaniem ubezpieczonemu prawa do ww. dodatku, pismem z dnia 10 stycznia 2020r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w B. zwrócił się do organu

rentowego z prośbą o refundację poniesionych wydatków na wypłatę zasiłku pielęgnacyjnego za okres od dnia 1 listopada 2016r. do 30 września 2019r. w kwocie 5.700,62 zł. W ww. piśmie Ośrodek Pomocy (...) powołał się na treść art. 16 ust. 6, 7 i 8 ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020r., poz. 111), zgodnie z którym zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie uprawnionej jednocześnie do dodatku pielęgnacyjnego. Z kolei osobie, której przyznano dodatek pielęgnacyjny za okres, za który wypłacono również zasiłek pielęgnacyjny, Zakład Ubezpieczeń Społecznych lub inny organ emerytalny lub rentowy, który przyznał dodatek pielęgnacyjny, wypłaca emeryturę lub rentę pomniejszoną o kwotę odpowiadającą wysokości wypłaconego zasiłku pielęgnacyjnego i przekazuje powyższą kwotę na rachunek bankowy organu właściwego. Przekazanie kwoty odpowiadającej wysokości zasiłku pielęgnacyjnego, o którym mowa w ust. 7, uznaje się za zwrot świadczeń nienależnie pobranych. W następstwie powyższego pisma organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję, w której dokonał miesięcznego zmniejszenia emerytury J. Ż. o kwotę 892,43 zł tytułem nadpłaty zasiłku pielęgnacyjnego, począwszy od dnia 1 marca 2020r., tj. od najbliższego terminu płatności świadczenia (odpowiedź na odwołanie z dnia 24 marca 2020r., k. 29-30 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

J. Ż. w okresie od dnia 19 listopada 1991r. do dnia 1 sierpnia 1996r. pobierał rentę z tytułu II grupy inwalidzkiej, a następnie rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy, która przysługiwała mu do dnia 2 listopada 2006r. w związku z orzeczeniem Obwodowej Komisji Lekarskiej ds. Inwalidztwa i Zatrudnienia z dnia 10 lutego 1997r. W dniu 20 października 2006r. ubezpieczony złożył w organie rentowym wniosek o emeryturę w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. wydał w dniu 24 października 2006r. decyzję znak: (...) (...) w której przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia 1 października 2006r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Wysokość świadczenia do wypłaty wyniosła 737,02 zł. W kolejnych latach świadczenie było przeliczane i waloryzowane. Od 1 marca 2020r. wysokość emerytury została ustalona na kwotę 1.868,47 zł (wniosek z dnia 22 listopada 1991r., k. 1 a.r.; orzeczenie z dnia 11 grudnia 1991r., k. 11 a.r.; decyzja ZUS z dnia 7 maja 1992r., k. 15 i nast., k. 23-24, k. 40-51, k. 57-58, k. 81-85 a.r.; wniosek z dnia 20 października 2006r., k. 88; decyzja ZUS z dnia 24 października 2006r., k. 111-115 i nast. k. 134-139, k. 141-143, k. 147-149; decyzja ZUS z dnia 29 stycznia 2020r., k. 167-169 a.r.).

Ubezpieczony od wielu lat choruje na cukrzycę insulinozależną, charakteryzującą się powikłaniami w postaci zespołu stopy cukrzycowej oraz ciężkiego niedowidzenia. Z powodu cukrzycy przeszedł operację amputacji części stopy. Cierpi także na zmiany dyskopatyczno-zwyrodnieniowe kręgosłupa szyjnego i lędźwiowego oraz nadciśnienie tętnicze. Orzeczeniem z dnia 28 lutego 2006r. (...) ds. Orzekania o Niepełnosprawności w B. zaliczył ubezpieczonego do znacznego stopnia niepełnosprawności od dnia 28 lutego 2005r. na stałe. Z powodu złego stanu zdrowia ubezpieczony wymaga pomocy w bieżącej egzystencji, w tym w załatwianiu wszelkich spraw urzędowych i w odbywaniu wizyt lekarskich, na które nie jest w stanie samodzielnie dojechać. W największym stopniu korzysta z pomocy córki i siostry U. Z., które w razie zaistnienia takiej potrzeby, służą mu pomocą w załatwianiu codziennych spraw. Ubezpieczony mieszka sam, a z kwoty otrzymywanej emerytury opłaca czynsz najmu mieszkania w wysokości 1.000 zł miesięcznie, zakup żywności niezbędnej dla zapewnienia specjalnej diety cukrzycowej, zakup leków w wysokości 300-400 zł miesięcznie, środków higieny, odzieży i reguluje opłaty za media. Po uiszczeniu ww. opłat, do dyspozycji pozostaje mu bardzo niewielka kwota świadczenia emerytalnego (karty informacyjne leczenia szpitalnego k. 16-17 a.s.; orzeczenie z dnia 28 lutego 2006r., k. 22 a.s., zeznania ubezpieczonego, k. 136-136v a.s.; dokumentacja lekarska załączona do akt rentowych).

W dniu 22 marca 2006r. J. Ż. udzielił U. Z. pełnomocnictwa do dokonywania w jego imieniu wszelkich czynności mających na celu ustalenie dla niego prawa do zasiłku pielęgnacyjnego z pomocy społecznej i wyraził zgodę na przelewanie należności na podany przez niego numer rachunku bankowego bądź w formie gotówkowej do rąk osoby upoważnionej. W dniu 23 marca 2006r. U. Z., posiadająca stosowne umocowanie, złożyła w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w B. wniosek o ustalenie dla swojego brata J. Ż. prawa do zasiłku pielęgnacyjnego. We wniosku tym oświadczyła, że ubezpieczony jest osobą niepełnosprawną i nie jest uprawniony do dodatku pielęgnacyjnego oraz złożyła własnoręczny podpis wraz z datą pod pouczeniem zobowiązującym wnioskodawcę do niezwłocznego powiadomienia podmiotu wypłacającego zasiłek pielęgnacyjny o każdej zmianie mającej wpływ na prawo do zasiłku

pielęgnacyjnego. W części II wniosku na samym dole również znajdowało się pouczenie wskazujące m.in. na to, że zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS oraz na podstawie innych ustaw. Pod pouczeniem tym nie było miejsca na podpis osoby wnioskującej o przyznanie świadczenia, który potwierdzałby zapoznanie się z treścią pouczenia (wniosek z dnia 23 marca 2006r., k. 19-20 a.s.; pełnomocnictwo z dnia 22 marca 2006r., k. 21 a.s.; pisemne zeznania świadka U. Z., k. 110 – 112 a.s.).

W wyniku rozpoznania ww. wniosku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w B. decyzją z dnia 23 marca 2006r., nr: (...), przyznał J. Ż., jako osobie legitymującej się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek pielęgnacyjny w kwocie 144 zł miesięcznie, począwszy od dnia 1 marca 2006r. na stałe. Na mocy kolejnej decyzji Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z dnia 24 października 2018r. zasiłek pielęgnacyjny został podwyższony do kwoty 184,42 zł w okresie od 1 listopada 2018r. do 31 października 2019r., a następnie od dnia 1 listopada 2019r. bezterminowo uległ zwiększeniu do kwoty 215,84 zł. W decyzji tej nie zostało zawarte pouczenie, że w przypadku pobierania zasiłku pielęgnacyjnego należy powiadomić organ wypłacający świadczenie o przyznanym dodatku pielęgnacyjnym. W uzasadnieniu wskazano, że na podstawie art. 25 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych, osoba uprawniona do świadczeń rodzinnych jest zobowiązana do niezwłocznego powiadomienia organu wypłacającego świadczenia o wystąpieniu zmian w liczbie członków rodziny lub o innych zmianach mających wpływ na prawo do świadczeń rodzinnych oraz że osoba która nienależnie pobrała świadczenia rodzinne jest zobowiązana do ich zwrotu (art. 30 ust. 1 ww. ustawy) (decyzja z dnia 24 października 2018r., nr: (...). (...).2018, k. 15 a.s.; decyzja z dnia 23 marca 2006r., nr: (...), k. 18 a.s.).

W dniu 2 listopada 2016r. J. Ż. ukończył 75 lat. W związku z powyższym Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. decyzją z dnia 19 września 2016r., znak: (...), przyznał ubezpieczonemu z urzędu dodatek pielęgnacyjny począwszy od dnia 1 listopada 2016r. Jego wypłata następowała wraz z emeryturą (decyzja ZUS z 19 września 2016r., znak: (...)

W związku z powzięciem wątpliwości co do zasadności pobierania dwóch świadczeń, tj. zasiłku pielęgnacyjnego i dodatku pielęgnacyjnego, w dniu 24 września 2019r. J. Ż. zwrócił się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w B. z podaniem o zaprzestanie wypłaty zasiłku pielęgnacyjnego, wskazując na to, iż dowiedział się, że prawdopodobnie świadczenie to mu nie przysługuje po ukończeniu 75 roku życia. Zwrócił się też o wyjaśnienie zaistniałych wątpliwości i wstrzymanie wypłaty świadczenia w sytuacji jeżeli okaże się, że świadczenie mu nie przysługuje. W dniu 24 października 2019r. otrzymał z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej zawiadomienie o wszczęciu z urzędu postępowania w sprawie uchylenia decyzji nr: ZP 2738/06 z dnia 23 marca 2006r. o przyznaniu zasiłku. W piśmie tym Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej poinformował, że zgodnie z treścią art. 16 ust. 6 ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020r., poz. 111), zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego i w związku z tym zostanie wszczęte postępowanie w celu uchylenia decyzji z dnia 23 marca 2006r. (zawiadomienie o wszczęciu postępowania administracyjnego, k. 11 a.s.; pismo z dnia 24 października 2019 r. i z dnia 24 września 2019r., k. 12-13 a.s.).

Pismem z dnia 10 stycznia 2020r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w B. zwrócił się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o zwrot nienależnie wypłaconego J. Ż. zasiłku pielęgnacyjnego w wysokości 5.700,62 zł za okres od 1 listopada 2016r. do 30 września 2019r. W uzasadnieniu wskazano, że od dnia 1 listopada 2016r. J. Ż. pobierał dodatek pielęgnacyjny. Powołano się także na treść art. 16 ust. 7 ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020r., poz. 111), który stanowi, że osobie, której przyznano dodatek pielęgnacyjny za okres, za który wypłacono zasiłek pielęgnacyjny, Zakład Ubezpieczeń Społecznych lub inny organ emerytalny lub rentowy, który przyznał dodatek pielęgnacyjny, wypłaca emeryturę lub rentę pomniejszoną o kwotę odpowiadającą wysokości wypłaconego za ten okres zasiłku pielęgnacyjnego i przekazuje tę kwotę na rachunek bankowy organu właściwego. Przekazanie kwoty odpowiadającej wysokości zasiłku pielęgnacyjnego, o którym mowa w ust. 7, uznaje się za zwrot świadczeń nienależnie pobranych (pismo z dnia 10 stycznia 2020r., k. 54 a.s.).

Decyzją z dnia 29 stycznia 2020r., znak: (...)Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. zmniejszył J. Ż. wysokość emerytury o kwotę 892,43 zł miesięcznie, poczynając od dnia 1 marca 2020r., z tytułu zasiłków pielęgnacyjnych

wypłaconych z pomocy społecznej. Po dokonaniu ww. potrącenia wysokość emerytury do wypłaty wyniosła 900,89 zł. Pismem z tej samej daty, Zakład poinformował też Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w B. o tym, że z emerytury J. Ż., poczynając od miesiąca marca 2020r. dokonywane będą potrącenia nadpłaconego zasiłku pielęgnacyjnego w kwocie 892,43 zł miesięcznie (decyzja ZUS z dnia 29 stycznia 2020r., znak: (...), k. 7-8; pismo z dnia 29 stycznia 2020r., k. 9 a.s.). J. Ż. odwołał się od wskazanej decyzji (odwołanie z dnia 19 lutego 2020r., k. 3-6 a.s.).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dokumenty zgromadzone w aktach sprawy, w tym na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach rentowych odwołującego. Ich autentyczność, jak również zgodność z rzeczywistym stanem rzeczy, nie była kwestionowana przez żadną ze stron procesu. Dokumenty zostały więc ocenione jako wiarygodne źródło informacji o okolicznościach faktycznych, które były w sprawie w zasadzie bezsporne, gdyż strony różniły się nie co faktów, ale co do oceny prawnej przepisów prawa materialnego.

Zeznaniom ubezpieczonego co do przedstawionych przez niego okoliczności, w jakich otrzymał zasiłek pielęgnacyjny, a także dotyczących pobierania dodatku pielęgnacyjnego, a nadto co do stanu zdrowia oraz sytuacji materialno-bytowej, Sąd dał wiarę jako, że były one logiczne i korespondowały z dokumentacją załączoną do akt sprawy. Jako wiarygodne ocenione zostały również pisemne zeznania świadka U. Z., która potwierdziła okoliczności wynikające z dokumentów. Poza tym na te same okoliczności wskazał w trakcie przesłuchania ubezpieczony, nie było więc podstaw, aby zeznaniom świadka nie dać wiary.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie J. Ż. od decyzji z dnia 29 stycznia 2020r., znak: (...), podlegało uwzględnieniu.

Zgodnie z treścią art. 75 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2021r. poz. 291 ze zm.) dodatek pielęgnacyjny przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty, jeżeli osoba ta została uznana za całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo ukończyła 75 lat życia. Natomiast zgodnie z art. 16 ust. 6, 7 i 8 ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2020r., poz. 111) zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego. Jeśli przyznano dodatek pielęgnacyjny za okres, za który wypłacono zasiłek pielęgnacyjny, Zakład Ubezpieczeń Społecznych lub inny organ emerytalny lub rentowy, który przyznał dodatek pielęgnacyjny, wypłaca emeryturę lub rentę pomniejszoną o kwotę odpowiadającą wysokości wypłaconego za ten okres zasiłku pielęgnacyjnego i przekazuje tę kwotę na rachunek bankowy organu właściwego, a przekazanie kwoty odpowiadającej wysokości zasiłku pielęgnacyjnego, uznaje się za zwrot świadczeń nienależnie pobranych.

Podobną regulację ustawodawca zawarł w przepisie art. 139 ust. 1 pkt 6 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym ze świadczeń pieniężnych określonych w niniejszej ustawie - po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych - podlegają potrąceniu, z uwzględnieniem art. 141 m.in.: kwoty nienależnie pobranych zasiłków rodzinnych lub pielęgnacyjnych, świadczeń rodzinnych oraz zasiłków dla opiekunów w razie braku możliwości potrącenia z wypłacanych zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych, świadczeń rodzinnych oraz zasiłków dla opiekunów, wraz z odsetkami za zwłokę w ich spłacie, a także kwoty zasiłku pielęgnacyjnego wypłaconego za okres, za który przyznano dodatek pielęgnacyjny.

W judykaturze niejednokrotnie wyjaśniano, że art. 139 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest przepisem wtórnym w stosunku do innych przepisów, stanowiących podstawę zwrotu świadczeń. Kwoty nienależnie pobranych świadczeń (pkt 2) podlegają zwrotowi przede wszystkim na podstawie przepisów dotyczących tej materii zamieszczonych we właściwych ustawach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2008r., I UK 73/08). Prawo do zasiłku pielęgnacyjnego przewiduje przepis art. 16 ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych. Art. 16 ust. 6 tej ustawy jasno stanowi, że zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego.

Wspomniane wcześniej przepisy art. 16 ust. 7 i 8 ustawy o świadczeniach rodzinnych zostały wprowadzone ustawą nowelizacyjną z dnia 24 lipca 2015r. (Dz. U. z 2015r. poz. 1302) i stosownie do jej art. 10 pkt 2 weszły w życie 4 marca

2016r. Mają one zastosowanie w niniejszej sprawie bowiem postępowanie w sprawie zwrotu zasiłku pielęgnacyjnego nie zostało wszczęte przed tą datą, w związku z czym nie wchodzi w grę przepisy dotychczasowe, o jakich mowa w art. 7 ustawy nowelizacyjnej. Zauważyć należy, że w uzasadnieniu projektu tej ustawy wyraźnie wskazano, że wprowadzenie art. 16 ust. 7 i 8 ustawy o świadczeniach rodzinnych miało na celu uproszczenie dochodzenia zwrotu należności wynikających z równoczesnego pobierania zasiłku i dodatku pielęgnacyjnego, spełniających podobny cel. Ustawodawca zatem nie tylko wykluczył możliwość otrzymywania obu świadczeń jednocześnie, ale wyłączył swobodę decydowania przez osobę uprawnioną, które świadczenie chce otrzymywać. Od dnia 4 marca 2016r. w art. 16 ust. 7 ww. ustawy przewidziany został szczególny tryb postępowania w przypadku, gdy danej osobie przyznano dodatek pielęgnacyjny za okres, za który wypłacono zasiłek pielęgnacyjny. Z kolei przepis art. 16 ust. 8 ustawy przewiduje, że przekazanie kwoty odpowiadającej wysokości zasiłku pielęgnacyjnego, o którym mowa w ust. 7, uznaje się za zwrot świadczeń nienależnie pobranych. W przypadku kumulacji wypłaty zasiłku pielęgnacyjnego i dodatku pielęgnacyjnego przewiduje się zatem „pomniejszenie” emerytury lub renty o wypłacony zasiłek pielęgnacyjny, który z mocy prawa staje się świadczeniem nienależnie pobranym. Wobec tego nie jest wymagane wydanie decyzji w przedmiocie ustalenia nienależnie pobranego świadczenia i jego zwrotu. Przepis ten ma bezwzględnie obowiązujący charakter, obligując Zakład Ubezpieczeń Społecznych do dokonania zmniejszenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 marca 2018r., sygn. akt II AUa 763/17).

W rozpatrywanej sprawie okolicznością wykluczającą, zdaniem organu rentowego, a także Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w B., możliwość pobierania przez J. Ż. zasiłku pielęgnacyjnego był fakt przyznania mu od dnia 1 listopada 2016r. przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych dodatku pielęgnacyjnego. Z tym dniem ubezpieczony utracił uprawnienie do zasiłku pielęgnacyjnego, zgodnie bowiem z art. 16 ust. 6 ustawy, zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego. Przepis w tym zakresie jest jednoznaczny i nie zezwala na pobieranie jednocześnie dodatku pielęgnacyjnego i zasiłku pielęgnacyjnego. Nie oznacza to jednak, że w trybie przepisów, które w przedmiotowej sprawie zostały zastosowane, zachodziła możliwość potrącenia J. Ż. pobranego zasiłku pielęgnacyjnego z wypłacanej mu bieżąco emerytury.

Szczegółowej analizie art. 16 ust. 7 i 8 ustawy o świadczeniach rodzinnych w kontekście sytuacji, które mogą powodować zastosowanie tej regulacji, dokonał Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 14 października 2020r. (I OSK (...)). Wyjaśnił, że nowelizacja art. 16 ustawy o świadczeniach rodzinnych, o której wcześniej była mowa, odnosi się wyłącznie do sytuacji, gdy zasiłek pielęgnacyjny został pobrany jednocześnie z tożsamym, co do jego celu, świadczeniem (dodatkiem pielęgnacyjnym), a więc z naruszeniem zasady określonej w art. 16 ust. 6 ww. ustawy. Zasadniczo sytuacja taka ma miejsce, gdy organ rentowy z mocą wsteczną przyznaje rentę lub emeryturę wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym. Nie jest zatem zależna od jakiegokolwiek aktywności czy bierności pobierającego zasiłek pielęgnacyjny, od jego wiedzy czy woli. Dlatego zdarzenie, o którym mowa w art. 16 ust. 7 ustawy o świadczeniach rodzinnych, a więc przyznanie przez organ emerytalno-rentowy dodatku pielęgnacyjnego za ten sam okres, za który wypłacany był wcześniej przyznany zasiłek pielęgnacyjny, co do zasady nie mieści się w definicji legalnej "nienależnego świadczenia" przedstawionej w art. 30 ust. 2 ustawy o świadczeniach rodzinnych. Naczelny Sąd Administracyjny zwrócił również uwagę, co zresztą wynika wprost z uzasadnienia projektu Rady Ministrów ustawy nowelizującej art. 16 ustawy o świadczeniach rodzinnych, że uzupełnienia tego przepisu dokonano na wzór obecnie funkcjonującego art. 99 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej w celu uproszczenia procedury dochodzenia przez organ wypłacający dodatek pielęgnacyjny kwoty odpowiadającej nadpłaconemu zasiłkowi pielęgnacyjnemu (bez odsetek) w przypadku, gdy organ rentowy przyzna za ten sam okres dodatek pielęgnacyjny (por. druk nr (...), Kadencja VII, sejm.gov.pl). Dotyczy więc sytuacji, gdy uprawniony wyłącznie do jednego z rodzajów świadczenia otrzymał je w podwójnej wysokości. Potrącenie ma na celu przywrócenie zgodnego z prawem stanu finansowego uprawnionego. Procedura ta nie ma zatem zastosowania do innych sytuacji, w których organ umocowany będzie do żądania zwrotu zasiłku pielęgnacyjnego, a które odpowiadają definicji legalnej "nienależnego świadczenia" przedstawionej w art. 30 ust. 2 ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Jako, że istotna w przedmiotowej sprawie regulacja art. 16 ustawy o świadczeniach rodzinnych została wprowadzona na wzór obecnie funkcjonującego art. 99 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej i w zakresie

dotyczącym potrącenia zasiłku stałego lub zasiłku okresowego jest tożsama jak regulacja odnosząca się do zasiłku pielęgnacyjnego, to odwołać należy się również do orzecznictwa sądów powszechnych, które analizowały sytuacje dotyczące możliwości zastosowania art. 99 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Poglądy tam wyrażone, z racji takiej samej regulacji związanej z jednoczesnym pobieraniem emerytury bądź renty z zasiłkiem stałym lub okresowym oraz emerytury bądź renty z zasiłkiem pielęgnacyjnym, są istotne dla oceny zgodności z prawem zaskarżonej decyzji. I tak, w wyroku z dnia 14 kwietnia 2016r. Sąd Apelacyjny w Warszawie (III AUa 414/15), dokonując analizy unormowania art. 99 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej stwierdził, że przewidziany tam obowiązek pomniejszenia przyznanej emerytury lub renty o wypłacony zasiłek stały lub okresowy, dotyczy wyłącznie świadczenia przyznanego za okres, za który wypłacono zasiłek. Do wniosku takiego prowadzi sformułowany omawianym przepisem wymóg pokrywania się okresów pobierania zasiłku stałego lub okresowego z okresem na jaki przyznano emeryturę lub rentę, jako konieczny dla pomniejszenia świadczenia z ubezpieczenia społecznego. W analizowanej przez Sąd Apelacyjny sprawie oceniono więc, że organ rentowy nie był uprawniony do potrącenia zasiłku wypłaconego za okres od 1 września 2009r. do 31 grudnia 2011r. ze świadczenia rentowego przyznanego zaskarżoną decyzją na okres od 1 grudnia 2013r. do 31 grudnia 2016r. Okres, na który zaskarżoną decyzją przyznano prawo do renty, nie obejmuje bowiem okresu, za który wypłacono zasiłek z pomocy społecznej. Podobne stanowisko, również w związku z analizą art. 99 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, zaprezentował Sąd Apelacyjny w Lublinie w wyroku z dnia 2 lutego 2021r. (III AUa 834/19), w którym wyjaśnił, że jeżeli zostaje wydane orzeczenie (może to być deklaratoryjna decyzja organu rentowego lub prawomocne orzeczenie sądu powszechnego, zmieniające wcześniejszą decyzję organu rentowego, odmawiającą prawa do przyznania danego świadczenia) o przyznaniu wstecz prawa do emerytury/renty za okres, w którym uprawniony korzystał z zasiłku stałego lub okresowego, organ rentowy ma obowiązek zastosować instytucję potrącenia swojego świadczenia ze świadczeniem pobranym już z organu pomocy społecznej. Świadczeniobiorca zobowiązany jest wówczas do zwrotu tych ostatnich, jeżeli pobierał zasiłki w okresie, za który przyznano mu rentę lub emeryturę. Zwrotu dokonuje się, zmniejszając kwotę świadczenia z ubezpieczeń społecznych.

We wszystkich wskazanych orzeczeniach zaakcentowano, że zarówno art. 99 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, stanowiąc „za okres, za który wypłacono zasiłek stały lub zasiłek okresowy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz inne organy rentowe, które przyznały emeryturę lub rentę, wypłacają to świadczenie pomniejszone o kwotę odpowiadającą wysokości wypłaconych za ten okres zasiłków”, jak i art. 16 ust. 7 ustawy o świadczeniach rodzinnych przewidując, że „za okres, za który wypłacono zasiłek pielęgnacyjny, Zakład Ubezpieczeń Społecznych lub inny organ emerytalny lub rentowy, który przyznał dodatek pielęgnacyjny, wypłaca emeryturę lub rentę pomniejszoną o kwotę odpowiadającą wysokości wypłaconego za ten okres zasiłku pielęgnacyjnego”, dotyczą obowiązku pomniejszenia przyznanej emerytury lub renty o wypłacony zasiłek stały lub okresowy albo zasiłek pielęgnacyjny, wyłącznie w odniesieniu do świadczenia przyznanego za okres, za który wypłacono zasiłek. Inaczej mówiąc, świadczenie emerytalne i rentowe musi obejmować ten sam okres, za który potrącany jest zasiłek i nie ma możliwości, aby ze świadczeń wypłacanych w bieżąco i w przyszłości potrącić zasiłki, które nie powinny być wypłacone w okresie przeszłym. Okresy te muszą się pokrywać, dlatego Sąd Apelacyjny w Lublinie w powołanym wyroku wskazywał na sytuację przyznania emerytury lub renty wstecz. Wtedy bowiem otwiera się możliwość, aby dokonując wypłaty wyrównania świadczeń za okres przeszły rozliczyć zasiłek pielęgnacyjny bądź zasiłek stały lub okresowy, które za ten sam okres nie powinny być wypłacone. Również w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14 kwietnia 2016r., odnosząc się do stanu faktycznego tej konkretnej sprawy, w której zapadło rozstrzygnięcie, Sąd ten wskazał, że jeśli organ rentowy przyznał ubezpieczonej prawo do renty w części za okres wsteczny, obejmujący wypłatę zasiłku z pomocy społecznej, to wtedy właśnie był zobowiązany do pomniejszenia świadczenia na podstawie art. 99 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej w związku z art. 139 ust. 1 pkt 8 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, po uzyskaniu stosownej informacji z Ośrodka Pomocy (...).

Odnosząc powyższe rozważania do okoliczności przedmiotowej sprawy, wskazać należy, że J. Ź. powiadomił Miejski Ośrodek (...) w B. o swoich wątpliwościach dotyczących jednoczesnego pobierania zasiłku pielęgnacyjnego i dodatku pielęgnacyjnego. Uczynił to pismem z 24 września 2019r., skutkiem czego decyzja przyznająca zasiłek pielęgnacyjny, decyzją z dnia 25 listopada 2019r. została uchylona. Zasiłek pielęgnacyjny był ubezpieczonemu wypłacany do 30 września 2019r. Natomiast potrącenie zasiłku pielęgnacyjnego pobranego równocześnie z dodatkiem pielęgnacyjnym

za okres od 1 listopada 2016r. do 30 września 2019r. miałyby – wedle zaskarżonej decyzji – nastąpić z tych świadczeń emerytalnych, które ubezpieczony pobierał od 1 marca 2020r., a więc w czasie, kiedy zasiłku pielęgnacyjnego już mu nie wypłacano. Tego rodzaju potrącenie, w świetle tego, co wynika z przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych, nie jest jednak możliwe. Tylko z emerytury należnej za ten sam okres, za który przysługuje bądź pobrany został równocześnie dodatek pielęgnacyjny i zasiłek pielęgnacyjny, takie potrącenie mogłoby nastąpić. Ponieważ w rozpatrywanej sprawie tej zbieżności czasowej brak, to nie ma zastosowania art. 16 ust. 7 ustawy o świadczeniach rodzinnych. Jak wskazał NSA w wyroku z 14 października 2020r., procedura przewidziana tym przepisem nie ma zastosowania do innych sytuacji niż w nim wskazane, a które odpowiadają definicji legalnej "nienależnego świadczenia" przedstawionej w art. 30 ust. 2 ustawy o świadczeniach rodzinnych. To zatem na podstawie tego ostatniego przepisu istnieje ewentualna możliwość, by domagać się od J. Ż. zwrotu zasiłku pielęgnacyjnego, który pobrał równocześnie z dodatkiem pielęgnacyjnym. Natomiast w trybie „uproszczonej” procedury przewidzianej w art. 16 ust. 7 ustawy o świadczeniach rodzinnych nie jest to możliwe.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z dnia 29 stycznia 2020r., znak: (...), w sposób określony w sentencji, orzekając na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

sędzia Agnieszka Stachurska

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi organu rentowego. Dodatkowo przesłać kopię protokołu rozprawy z dnia 1 kwietnia 2021r.

sędzia Agnieszka Stachurska